

Bijna niets was er bekend over de kwaliteit van scholen. Totdat *Trouw* vijftien jaar geleden openbaarheid van gegevens daarover afdwong. Maar nu stopt de krant met Schoolprestaties.

Er zijn wél slechte scholen

Hanne Obbink

Jawel, de redactie van *Trouw* wist heel goed wat ze deed, toen ze in 1997 begon met het publiceren van prestatiegegevens van scholen. "Schoolprestaties zijn een gevoelig onderwerp", schreef ze zelf meteen al. "Is het fair een school uitsluitend daarop te beoordelen? Loop je niet een groot risico van eenzijdigheid? Bovendien, lokt zo'n nadruk op prestaties niet een heilloze concurrentie uit?" En toen moest de orkaan van reacties nog losbarsten.

Het is bijna op de kop af vijftien jaar geleden dat *Trouw* voor het eerst haar 'Schoolprestaties' liet verschijnen, een publicatie die vervolgens jaarlijks terugkeerde. Maar nu is het genoeg geweest: een nieuwe aflevering van Schoolprestaties komt er niet – een beslissing die de hoofdredactie elders op deze pagina's toelicht.

Achteraf is het nauwelijks nog voor te stellen hoe weinig er bekend was over de prestaties van scholen in het voortgezet onderwijs voordat *Trouw* daarover begon te publiceren. Weliswaar waren onder meer slaag-, zit-tenblijf- en uitvalcijfers openbaar, want scholen moesten die opnemen in hun jaarverslag. Maar alleen de onderwijsinspectie verzamelde de cijfers van alle scholen samen, zodat ze prestaties kon vergelijken. En ze weigerde die cijfers openbaar te maken.

Marjan Agerbeek, destijds redacteur onderwijs bij *Trouw* en de drijvende kracht achter het Schoolprestaties-project, nam daar geen genoegen mee en deed een beroep op de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB). "Dat is tenslotte de taak van de journalistiek: zorgen dat informatie beschikbaar wordt, die in dit geval nota bene op kosten van de belastingbetaler verzameld is", blikt zij terug.

Die WOB-procedure duurde een klein jaar. Maar op 25 oktober 1997 kon de eerste aflevering van Schoolprestaties uiteindelijk verschijnen, met per school de percentages geslaagden, de gemiddelde examencijfers, de aantallen zittenblijvers en uitvallers én een samenvattend rapportcijfer.

En toen stak er dus een storm op in onderwijzend Nederland. De harde cijfers vielen veel scholen rauw op het dak, uiteraard vooral als die niet goed uitvielen. Meteen was er ook kritiek op de methode van *Trouw* om prestaties te meten. Kwaliteit is meer dan een rijtje cijfers, mopperde menig schooldirecteur. Kwaliteit heeft toch ook te maken met een goede sfeer op school of fijne excursies of een aangenaam gebouw en al die andere zaken die niet in de cijfers tot uitdrukking komen?

Die kritiek is blijven klinken, al die vijftien jaar. *Trouw* heeft er ook nooit een geheim van gemaakt dat de methode beperkingen kent. Natuurlijk is de sfeer op school belangrijk en na-

túrlijk is niet alles wat met kwaliteit te maken heeft in een cijfertje te vangen. Wie een school kiest voor z'n kind doet er dus verstandig aan om niet alleen maar te kijken naar de scores in Schoolprestaties. Maar die scores volledig negeren, is evenmin verstandig.

"Het enige waarover ik achteraf nog wel eens getwijfeld heb", zegt Agerbeek nu, "is of het verstandig is geweest om de gegevens over elke school samen te vatten in één rapportcijfer. Aanvankelijk was het de bedoeling dat we lezers zelf zouden laten oordelen op basis van de gegevens die we brachten. De berekening van dat rapportcijfer was ingewikkeld. Daardoor konden lezers niet nagaan of het cijfer echt verdiend was. En zoals dat ook in de klas gaat: je moet een leerling uitleggen waarom hij een onvoldoende krijgt, anders wordt hij boos."

Toch deden scholen hun voordeel met de cijfers. Scholen die slecht scoorden, gingen aan het werk om hun prestaties te verbeteren, en dat

leverde hen in de jaren daarop niet zelden betere scores op. Uit de allereerste aflevering van Schoolprestaties bleek bijvoorbeeld dat montessorischolen het niet best deden – en de woede in montessorikring over dat oordeel was enorm. Toch trokken deze scholen zich de slechte prestatiecijfers aan, en een paar jaar later al kon *Trouw* melden: 'Montessorischolen presteren beter'.

Ook voor ouders blijkt de publicatie van Schoolprestaties een functie gehad te hebben: zij houden rekening met de scores bij de keuze van een school voor hun kind. Vooral goed scorende vwo-afdelingen kunnen het jaar daarop rekenen op extra inschrijvingen, bleek uit onderzoek van het Centraal Planbureau.

Maar het meest in het oog springende resultaat van Schoolprestaties ligt op het gebied van openbaarheid. Nadat *Trouw* die openheid had afdwongen, volgden ook de officiële instanties. Het ministerie van onderwijs heeft zelfs even geprobeerd *Trouw* de loef af te steken door al

vóór de eerste aflevering van Schoolprestaties zelf de gegevens openbaar te maken, via de onderwijsinspectie. Dat lukte niet, maar de zogeheten kwaliteitskaarten van de inspectie kwamen er later toch – zij het dat ze voor gewone burgers nogal ingewikkeld waren.

Vijf jaar geleden volgden ook de schoolbesturen zelf. Hun vereniging, de VO-raad, startte toen het project 'Vensters voor Verantwoording', waarin scholen systematisch informatie over zichzelf openbaar maken. Dat project heeft inmiddels twee websites opgeleverd, schoolkompas.nl en schoolvo.nl. Zonder Schoolprestaties zou dat waarschijnlijk niet gebeurd zijn. De VO-raad maakte er althans geen geheim van dat 'Vensters' mede bedoeld was om de lijsten van *Trouw*, met hun gehate rapportcijfers, overbodig te maken.

"Dankzij *Trouw* zijn ook de verschillen tussen scholen zichtbaar geworden", stelt Jaap Dronkers, hoogleraar onderwijssociologie aan de Universiteit Maastricht. Bij de start van Schoolprestaties hielp hij de samenvattende rapportcijfers te berekenen, en de afgelopen drie jaar voerde hij namens *Trouw* een aangescherpte rekenmethode uit. "De overheid beweerde altijd dat alle scholen even goed zijn, dat er geen slechte scholen zijn. Van die vage toestand zijn we af dankzij *Trouw*: er zijn wél slechte scholen."

Dronkers vreest de gevolgen als kritische burgers en kranten de overheid niet langer dwingen tot openheid. "Betrokken ouders kunnen tegenwoordig op internet veel gegevens over scholen vinden – in die zin heb ik enig begrip voor de beslissing om met Schoolprestaties te stoppen. Maar blijft dat zo? De inspectie heeft toch de neiging heldere cijfers te laten verdwijnen in ingewikkelde protocollen."

Waar kunnen ouders nu terecht?

Ouders helpen met het kiezen van een school voor hun kind. Dat was een belangrijke doelstelling voor *Trouw* toen ze begon met Schoolprestaties. Vijftien jaar geleden hadden ouders nauwelijks harde gegevens op grond waarvan zij die keus konden maken. Maar tegenwoordig kunnen ouders veel beter terecht op andere plekken als ze informatie zoeken die hen helpt bij de schoolkeuze.

De meeste gegevens biedt Schoolkompas, een initiatief van de VO-raad (de vereniging van schoolbesturen). Bezoekers van www.schoolkompas.nl kunnen met een paar simpele muisklikken scholen ver-

gelijken op een groot aantal onderdelen: niet alleen op examencijfers en studiesnelheid (zoals ook via Schoolprestaties kan), maar ook op onder meer tevredenheidscijfers van ouders en leerlingen, klassengrootte en het veiligheidsgevoel van leerlingen, steeds afgezet tegen landelijk gemiddeldes. Beperkingen kent de site nog wel. Bij een aantal scholen ontbreken sommige gegevens. En belangrijker nog: niet alle scholen doen mee aan Schoolkompas. Dat wordt eind dit jaar officieel gelanceerd, en de initiatiefnemers hopen dat tegen die tijd 60 procent van de scholen eraan meedoet.

Maar wie de school van zijn keuze niet vindt op Schoolkompas, kan ook terecht op www.schoolvo.nl. Daaraan doet 97 procent van de scholen mee, en daar zijn dezelfde gegevens te vinden als op Schoolkompas. Maar deze site is niet zo publiek-vriendelijk: wie scholen wil vergelijken, moet veel heen en weer klikken. Ten slotte is er de site van de onderwijsinspectie. Daar zijn over elke school rapportages te vinden, evenals de examencijfers per vak. Maar wie zo diep wil graven, moet daar wel wat tijd voor uittrekken, want erg toegankelijk is deze site niet.